De gamle smede i slægten og deres rolle i samfundet

Af Elly Mardal, Hurup

Her er beretningen om en gammel smedeslægt, der har haft deres liv og virke igennem et par århundreder, især her i Sydthy. Ses lidt tilbage i historien, vil det vise sig, at smede var højt værdsatte i samfundet. Som håndværkere respekteredes de på linie med både præst og degn.

For 2-300 år siden havde de større gårde ofte deres egen smedje og tømrerværksted også, hvilket ses i skifter og brandtaksationer. Sådanne smedjer eller rester heraf kan stadig ses ved en del gamle gårde, bl.a. på Irup ved Koldby.

De gamle smede var ofte idérige og opfindsomme. Tænk blot på de utallige redskaber og dele hertil, som adskillige smede har opnået patent på.

Når en smed flyttede til et nyt virkested, brød han ofte sin smedje ned og genopførte den på det nye bosted. Det gjorde både min farfar og oldefar, som der fortælles om i denne artikel.

Lad os begynde med:
Alfred Pedersen
* 25. juni 1899 i Kjæstrup i Heltborg sogn
+ 7. juli 1987 i hjemmet i Ydby
Han blev gift d. 25. juli 1925 i Ydby kirke med

Olivia f. Madsen
* 24. august 1907 i Ydby
+ 15. december 1977 i Ydby
Dette er hvad Alfred engang i 1970erne selv fortalte om sit liv.

Han voksede op i smedehjemmet på Kjæstrup bakke i Visby. Han og et par af brødrene sov i en kanapé, det er en lille kassebænk, hvori der kan ligge tre, to i den ene side og én i den anden.

Otto var den af brødrene, som han holdt mest af. Der var tre km. til Visby skole. Om skolen fortælles, at han kun en gang høstede bifald, det foregik på følgende måde. De havde hovedregning og der var enkelte, som var meget dygtige dertil - bl.a. Lise Østergaard og Mads Ambys 2 piger samt Per Bach. Den opgave de fik, var der ingen som reagerede på, så han tænkte, der måtte ske noget, rejste sig og sagde et tal - et helt vildt tal måske 2200 og noget derover, det var blot noget der røg ud af munden. Da læreren, der hed Christiansen, oplyste at det var rigtigt, var han hurtigt til at få sat sig igen. Da han skulle op til tavlen og forklare nærmere, ville han ikke og læreren lod ham være, for han havde jo ikke lyttet sig til resultatet, da ingen havde sagt noget. Alfred var lykkelig, for han kunne ikke regne det ud.

I skolen i Visby var der altid nogle, der havde både krop- og hovedlus, - en altid værende smittekilde. Det kunne derfor ikke undgås, at Alfred af og til fik lus til stor fortrydelse for moderen, der skrubbede og gennemkæmmede ham og gav ham petroleum i håret, hvis der kom lus i tøjet blev de hurtigt fjernet. Alfred var lille, men han var hurtig og kunne ofte vinde ved sit hurtige løb. Den første gang han var ude at køre med tog, var på en udflugt med skolen. Børnene blev stoppet i en kreaturvogn, hvor der var nogle små lemme, som de kunne kikke ud af. Blandt andet var han på denne måde i Holstebro og Thisted.

I Visby boede der en kone kaldet Maren "Slikpind" i sydsiden i det første hus, når vi kommer til Visby. Hun havde blandt sit varesortiment nogle store klumper bolsjer, som kostede 2 ører, så når der var eksamen, og han havde fået 2 ører, blev de brugt til en af disse, som kunne række til næsten en hel dag.

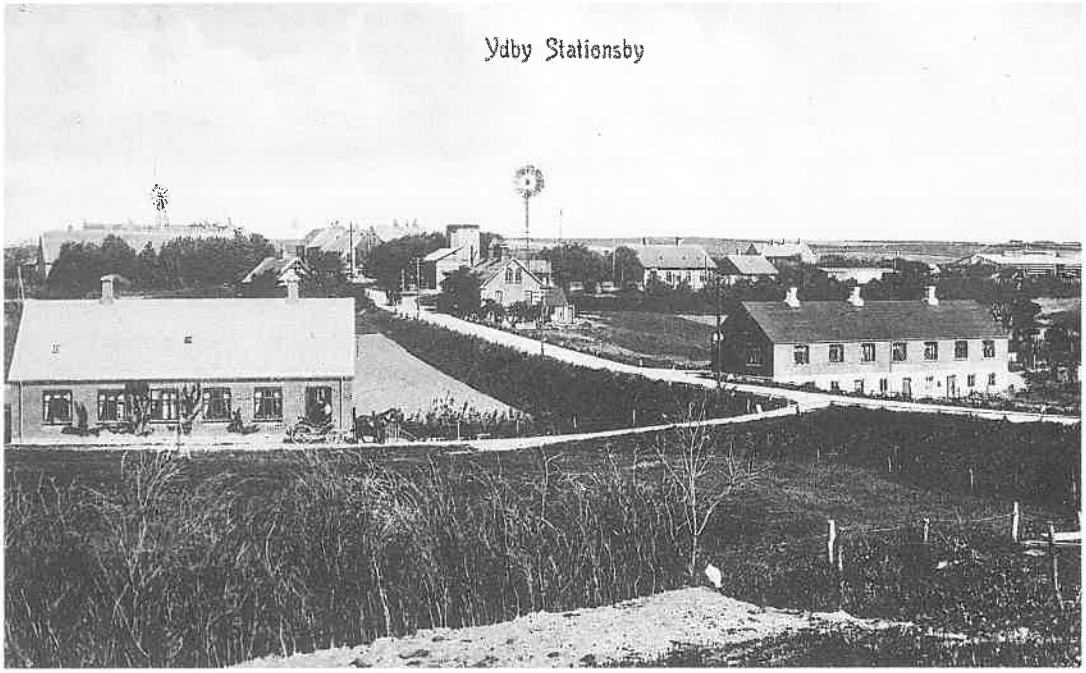

Alfred Pedersens smedje i Ydby lige under vindrosen ved banen bygget i 1880 da banen blev anlagt.

Børnegudstjenesten var ikke Alfreds store hit, det foregik i missionshuset i Heltborg, hvortil der var tre km. Her skulle de synge og en mand fortalte så lidt fra bibelen, men interessen var ikke særlig stor.

Derimod var Alfred glad for at hjælpe faderen i smedjen, hvilket han begyndte med allerede som 7 - 8 årig, hvor han trak blæsebælgen eller brugte forhammeren. Blæseren betjente han på den måde, at han rykkede i en snor, som trak det store hjul, der fik det lille til at snurre hurtigere rundt. Det var en centrifugalblæser.

Broderen Martin og han var engang nede ved lergraven en sommeraften for at jage deres ænder ind. Lergraven var meget dyb og omkring den voksede træer. Der var en dyb skrænt ned til vandet; Alfred var så uheldig at glide ned deri, men fik fat i nogle grene og hevet sig op. Han kunne endnu ikke svømme på dette tidspunkt. De to drenge gik hjem og Alfred gik om til østsiden af huset ved nogle æbletræer, medens Martin hentede noget tørt tøj til ham. De turde ikke fortælle det til forældrene, fordi der så let kunne vanke en lussing.

Ligeså erindres, at når deres onkel og faster Niels Kirks fra Struer var på besøg, var det sjovt at lege med bl.a. kusinerne Emma og Dorte, de løb på en underlig måde, syntes han og Martin.

Et andet minde fra barndommen, var en dag, da forældrene ikke var hjemme, og der var kommet et helt læs jern, som lå oppe ved landevejen. Børnene ville køre det hjem, så de spændte en hvid islænderhest for arbejdsvognen og lagde stænger på, så de kunne fragte jernet hjem. De fik da også læsset jernet på, men hesten kunne ikke trække det, den blev bange for jernets raslen og løb væk, Alfred havde fat i tømmen og fik drejet ind på marken og lod så hesten løbe til den blev ked af det, herefter fik de hesten hjem og sat på stald. Der blev ikke kørt mere jern den dag.

Fra en anden episode erindres en vinterdag, at Kr. Skammelsen og Anders Kaas var kørt til Hørdum og var blevet noget berusede. På hjemvejen var de gået ind på banen ved Brydbjerg og langs sporene til Bedsted. Medens de gik der, kom toget og kørte over dem. Kr.

Alfred og Olivia Pedersen i 1948.

Skammelsen sad på togets kofanger, Anders Kaas derimod gled ned i grøften og sørgede over, at hans træsko var blevet væk.

Om Anders Bak husker Alfred, at han spillede kort med en nabo hver formiddag kl. 10, hvor de startede med to romtoddyer, derefter sad de ved chatolklappen med kortene.

Fra arbejdet i hjemmet erindres, at han var med til at trække en pigtærsker, når de skulle tærske korn.

Andre minder

Tidligt begyndte Alfred at skrå, dvs. spise kardusskrå, som smagte sødt, han fandt det i chatolskuffen.

Når der skulle tærskes på nabogården på den anden side af diget, ville de altid have ham til at hjælpe, hvilket han gerne ville for der fik de altid varm aftensmad med kartofler kl 18. bedre end hjemme, desuden fik han en krone for at hjælpe.

Alfred kendte kun to der havde en bil, nemlig læge Kjær i Hurup, der havde fået den første bil, det var en tre hjulet med en stang på, lignende en radrenser. Den anden bil havde en vognmand i Vestervig, det var en udlejningsbil, det var en rigtig flot, stor fransk bil af mærket Renault.

Hver sommer deltog forældrene sammen med børnene i grundlovsfesten på Ashøje, hvor der også var ringridning en rigtig folkefest.

Ligeså deltog de i børnefesten i Agger. Det var Indremission, som arrangerede børnefesten med sang og taler, og hvor børnene kunne lege, festen holdtes i det fri i klitterne. De kørte derud i en charabanc med stole bag i. Hesten blev ude i Agger bundet til et vognhjul eller sat i tøjr, der var bragt lidt græs med hjemmefra til denne. På hjemvejen gæstede de altid farbroderen Søren i Foldbjerg ved Vestervig, hvor de spiste aftensmad, de fik altid en stor portion stikkelsbær med hjem.

Ligesom brødrene, kom Alfred ud at tjene som 10 årig i præstegården i Visby, hvorfra han kun havde kort vej i skole.

Herfra havde han det minde, at da faderen var død på Koldby sygehus efter få dages indlæggelse, måtte han stå i vejgrøften og se ligtoget med faderen køre forbi, et dystert minde for ethvert barn. Han havde kun fri den dag faderen blev begravet.

Lønnen, som han tjente fik forældrene. Den var for de to somre i præstegården henholdsvis 20 og 30 kr. samt et par træsko. Når en ko fik kalv i præstegården skulle han altid løbe ned til købmanden efter en flaske snaps, som koen derefter fik.

Den tredie sommer forlangte de 40 kr., hvilket præsten syntes var for meget. I stedet kom han til Villerslev hos Chr. Uhrbrand og fik 60 kr. hvilket var mange penge dengang.

Chr. Uhrbrand var noget af et rodehoved, kunne tingene ikke nås den ene dag, var der atter en dag, Uhrbrand så gerne, at der også blev arbejdet om natten og alt skete på en gammeldags måde. Han havde en håndsåmaskine til at så roer med og Alfred måtte trække den Engang gik de og såede ved midnatstid, hvilket læreren, som Alfred gik i skole hos i Villerslev, havde set , og da han næste dag faldt i søvn i timen tyssede læreren på de øvrige børn om at lade ham sove.

Da Alfred skulle konfirmeres havde moderen ikke råd til at have ham hjemme, og han fik

plads i Sdr. Hedegård, hvor broderen Otto dengang var forkarl. Alfred skulle have føden, gå i skole og til konfirmandforberedelse, og så hjælpe morgen og aften med at passe kreaturerne. Alle kreaturer stod i tøjr så der var mange at flytte hver dag og trække hjem i stalden til kl. 18.

Medens han tjente i Sønder Hedegård, skulle de til broderen Lars Peters bryllup. Det var ude i Klitmøller hvor Marens forældre boede. En lang tur der måtte foregå på cykel, det var ikke til at få dæk til cyklen i 1914, krigen var i gang, så han bandt tov om hjulene i stedet og kørte derud af, vejene var hullede, det var som at køre på en frossen pløjemark.

Han nåede til Klitmøller ved frokosttid, her blev der serveret noget mad, som Alfred troede var stegt kød, men han opdagede, at det var et stort stykke stegt fisk, som nær aldrig var gledet ned.

Medens Alfred opholdt sig i Sdr. Hedegård i 1913 fik de en selvbinder fra Amerika til 625 kr., det var mange penge dengang.

De første lædersko fik han til konfirmationen, ellers havde han altid gået med næsetræsko med store jernringe under - også når han skulle til eksamen. Ligeså fik han også nyt tøj til konfirmationen.

Moderen var flyttet til Heltborg før konfirmationen og alle hans søskende var hjemme hos hende til hans fest. Det var Provst Dahl der konfirmerede ham.

Alfreds første ur fik han til konfirmationen af sin mor, der havde købt en lidt brugt lommeur til 10 kr. Desuden fik han fra Sdr. Hedegård et cigaretui af sølv med hans initialer og forskellige graveringer, det er aldrig blevet brugt, da han aldrig har røget cigarer eller cigaretter. Det kunne ikke lade sig gøre, når han smedede, eller der skulle lægges sko på heste; derimod var han en flittig bruger af skrå.

Læretiden som smed

Efter konfirmationen kom Alfred i lære som 14 årig i Bedsted, hvilket han selv havde bestemt, da ingen af brødrene ville føre smedefaget

Smedjen indvendig. På billedet ses Alfred Pedersen og Inge.

videre, og der havde altid været smede i faderens slægt.

Læretiden var 3 år, de to første blev gennemført i Bedsted hos smedemester Chr. Christensen. Alfred fik kosten og boede i et kvistværelse hos mesteren i læretiden. Ligeså spiste han også der i weekenden. Det første år fik han ingen løn, i det andet år fik han 50 kr. og for det tredje år 100 kr.

Under hele læretiden begyndte de hver morgen kl. 6 i værkstedet både sommer og vinter og sluttede aldrig før kl 19.30 om aftenen også lørdag, og nåede de ikke at gøre rent lørdag aften skulle det gøres om søndagen, som ellers normalt var fridag. De fik altid frokost kl. 9 om formiddagen. I vinterhalvåret blev der smedet hestesko både morgen og aften, fordi de kunne klare sig med lyset fra esseflammen og jernet var desuden gloende. Desuden kunne de arbejdet udenad. Selv om arbejdstiden var lang, oplevede Alfred der sin bedste tid.

I værkstedet havde de kun én elektrisk blæser, der var det eneste de havde til at trække maskinerne. Desuden havde de en lampe med indbygget blikbeholder, hvorfra en ståltråd stak op, det var alt.

Alfred havde ingen penge i læretiden, og var der endelig en krone, var der ofte en svend som neglede den og gik ned på kroen og drak for den. Selv gik han aldrig ned på kroen, der var ingen penge til dette og desuden var der altid fyldt med elektrikere og telefonfolk, som var i Bedsted for at bygge højspændingsværket og lægge ledninger ud til folk. De opholdt sig meget på kroen.

I Bedsted boede der en fattig mand der hed Johansen, som havde en gammel petroleumskoger, der kunne lave lidt lys. Motoren lå ned, men var omtrent slidt op og kunne næsten heller ikke køre.

Søndag formiddag var Alfred altid hos barber Jermer i Bedsted, der boede nede hos ølhandler Kappel. Hos barberen var der næsten altid utøj. Et par gange om året var han indlagt på sygehuset for at blive renset for lus. I hjørnet af barbersalonen lå en dynge hår i ca. én meters højde fyldt med utøj. Det kostede 10 ører at blive raget med kniv.

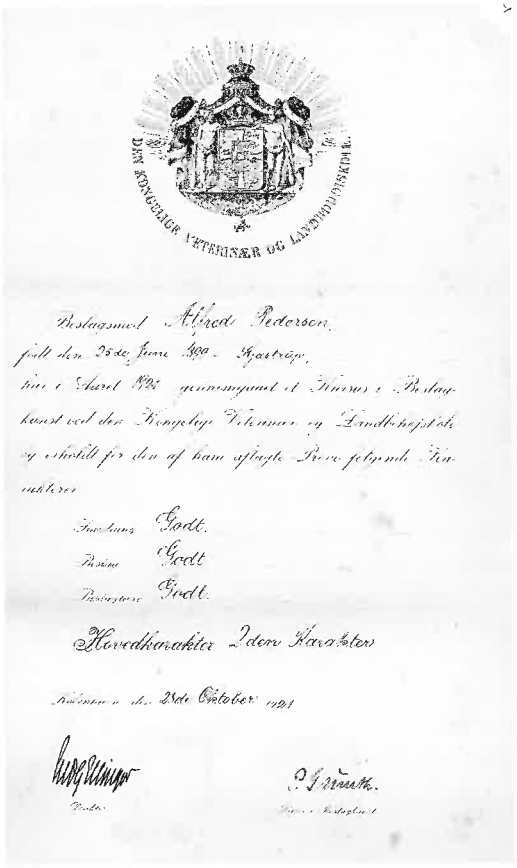
DEN KONGELIGE VETERINÆR OG LANDHUSHOLDNINGSSKOLE

Bestaaende Alfred Pedersen
født den 25de Juni 1900 - Hjørring,
har i Aaret 1921 gennemgaaet et Kursus i Bedstaaelsen ved den Kongelige Veterinær og Landhusholdningsskole
og erholdt for den af ham aflagte Prøve følgende Karakterer

Theoretisk Godt.
Praktisk Godt
Opførsel Godt.

Hovedkarakter Meget Godt

København d. 23de Oktober 1921

Alfreds smedemesterbrev fra 1921.

Alfred besøgte undertiden farbroderen Christian Smed i Horsfeldt.

Efter at de første 2 års læretid var overstået, blev han forbundter, en mellemting i uddannelsen lærling - og svend.

I 1916 opholdt han sig hos smed Andersen i Hurup i 6 måneder. Her benyttede de elektricitet i smedjen, en klar forbedring. Vinteren 1916 var meget streng.

Missionshotellet i Hurup blev først indrettet i 1918 i kroen overfor stationen. Kroen ejedes af Thonsgård, som efter salget til missionsfolkene flyttede til Ålborg.

Alfred mindedes årets markeder i Hurup som festdage, når diverse kreaturhandlerne kom drivende med måske 50 kreaturer i flokke, hvoraf nogle kom helt fra Arup.

Når der var valg i Hurup, kom folk kørende

i stængede vogne, for en højremand kunne ikke have en venstremand oppe at køre. Alfred fortæller om, at der engang opstod tumulter, hvor en kom cyklende på en væltepeter. En mand man kaldte Fulde Jens Stein lå altid i grøften og sov rusen ud. Der var ligeså den døve Kr. Kappel.

Efter det halve år i Hurup flyttede Alfred til Ydby, hvor kroen på dette tidspunkt havde anskaffet et elektrisk klaver.

Som smedesvend startede Alfred oppe i Vestervig, men var ikke særlig begejstret for pladsen, da smeden altid hentede sin kone ud i smedjen, når der skulle laves noget, hvor hun måtte hjælpe med ved arbejdet. Lønnen var da 12 kr. om ugen.

Medens han var i Vestervig - hørte han, at smeden i Morup Mølle manglede en svend. Han mente ved forespørgslen, at Alfred var for ung. Dog kunne han da komme og tale om det. Aftalen blev, at han skulle starte med en løn af 15 kr. om ugen, men efter kun en uge fik han 20 kr.

Her blev han så det næste års tid. Han boede hos smeden i et lille værelse i beslagsstalden, der var møbleret med en seng og to stole samt en kakkelovn. Stalden lå bag ved smedjen. I en del af fritiden spillede han kort med andre unge i byen.

Desuden gik han ofte til bal i Svankjær forsamlingshus, hvor der holdtes bal omtrent hver lørdag fra oktober til april.

Fra Morup Mølle gik turen til en lille smedeforretning i Østerild, men her var der for lidt at lave.

Efter opholdet i Østerild vendte han tilbage til Gl. Bedsted hos smed Jensen, der var en ældre mand, som fik den spanske syge, medens Alfred var hos ham. Smedjen lå på Morup Møllevej 76.

Thomas Peter Pedersens smedje i Kjæstrup i 1910. Yderst til højre ses hustruen Ane Dorthea Pedersen f. Hjortsvang og til venstre sønnen Lars Peter der drev smedjen for hende i nogle år efter Thomas' død, tillige ses skrædderpige Maren Skammelsen.

Også tre smedejobs i Thisted hos Pedersen i Kongensgade, hos Fredskilde på Kastet og hos Knudsen nede i Strømgade blev det til. Og i omkring en måneds tid prøvede Alfred at "gå på valsen"; mindre arbejder rundt omkring i området.

Som før nævnt var han ligesom sine søskende ret så musikalsk og gik altid til de revyer der spilledes her i Thy - efter blot at have hørt en vise en gang sad den fast i øret.

Den første onsdag i oktober er gennem tiderne altid blevet benævnt som "Store onsdag", hvilket var en markedsdag af de lidt større, Alfred nævner den endog, som en af de bedste dage i Thisted. Foruden at der holdtes marked, var der både tivoli og dans overalt til glæde for alle aldersklasser. Desuden skulle han næsten aldrig betale for at komme med til disse fester.

Der kom altid mange fra Ø. og V. Hanherred og hele området øst og nord for Thisted, kom kørende på stængede vogne.

Alfred bliver selvstændig smed

Alfreds første tid som selvstændig smed var i Vigsø i 1921, hvor han havde lejet en smedje fra november til maj sammen med en anden svend for 20 kr. om måneden. Desværre var der kun lidt arbejde derude. Han boede i den tid hos smeden, der ejede værkstedet.

På et tidspunkt skulle han lave nyt beslag til en ejendom, som skulle afleveres en mandag morgen. Søndagen før stod Alfred og lavede det sidste færdig. Smeden kom ud i smedjen og ville stoppe ham, da der ikke skulle arbejdes om søndagen. Alfred fortalte ham, at det stod der ikke noget om i lejekontrakten. Smeden blev temmelig sur og sagde, de kunne tales ved om mandagen. Men om mandagen sagde smeden intet.

Alfred var dog ligeglad og søgte herefter ind på beslagskolen i København, som skulle starte 1. september. Han fik snart at vide at han var optaget på kurset og fortalte smeden, at han rejste til september. Da han havde betalt ham indtil november, kunne han blot sætte en hængelås på døren, hvilket smeden dog ikke ville og tilbagebetalte differencen. I alt havde Alfred nu tjent 1.000 kr. i Vigsø.

Alfred sejlede fra Aalborg til København på Beslagskolen til 1. september 1921. Turen til Aalborg foregik med tog. Sejlturen til København varede en nat, og det var i stiv orkan. Ikke just appetitlig med opkast overalt fra alle de søsyge. Han ramtes selv af søsygen ved midnatstid, men bestemte sig for at spise lidt rester han havde i madpakken, og søsygen var hurtig overstået. Efter ankomsten tog han ud til sin bror Martin i Vanløse.

På Beslagskolen var de 18 elever. Skolen lå på "Den kongelige Veterinære Landbohøjskole" på Bülowsvej. Alfred boede på et værelse ude i byen på Vanløse Allé i et ismejeri. Her boede han sammen med Martin, som var gartner inde på Diakonissestiftelsen.

Beslagskoleopholdet varede i 2 måneder. Her lærte Alfred at lave hestesko og beslå heste.

Fra slagteriet kom der et helt læs hesteben, som de stod og beslog. Hestebenet var spændt fast. De lærte også at lave forskellige sygebeslag, samt hvorledes hestens hove og ben var opbygget og hvorledes deres bevægelser var. Om formiddagen arbejdede de på værkstedet og resten af dagen var der forelæsning, hvilket ikke levnede megen fritid, men en enkelt gang gik hele flokken ud i byen.

På læsestuen var der et hesteskelet, som blev både vist og forklaret. Om formiddagen skulle de smede 4 sko, en dag kikkede en nordmand, der var lærer, docent, på skolen, meget nøje på Alfreds sko. Derefter blev de øvrige elever kaldt til for at se Alfreds hestesko - for de var rigtigt hullede og skillede, hvilket var docentens kæphest, at hullerne og ridsningerne var rigtige. Ridsningerne skulle være knivskarpe, ligeså fortalte han, at der aldrig før var blevet lavet så fine sko på skolen. Alfred var lykkelig for at vinde disse kegler denne dag, stolt af den hæder og ros der blev ham tildelt.

På eksamensdagen skulle de beslå et dødt hesteben inden for en bestemt tid. Alle fik udleveret 4 stk. jern og han var heldig ikke at brænde sine sko op, så hans eksamen gik godt, hvilket ikke blev dem alle til del.

Efter Beslagskolen fik Alfred job i Thisted hos den fineste eksaminerede beslagsmed, der hidtil havde været derude.

Ane Dorthea foran sit hus i Heltborg i 1918.

Desværre var smeden en fattig mand, der havde bøjet armen lidt for meget, men han havde haft en stor og fin forretning i Thisted og var tillige af den gamle skole og Alfred af den nye skole. De havde samtlige Foreningsheste fra hele Nordthy at beslå. Alfred boede og spiste hos mesteren, hvor smedjen lå i Havnestræde.

En dag var der 7 hingste som skulle beslås under dyrlægekontrol, hvilket foregik ved hotel Thy.

Da dyrlægen var ankommet, blev den første hingst trukket ud, og Alfred skulle tage skoen af og hente den nye helt varme, som smeden havde lavet, så den kunne passes til efter hoven. Alfred sleb også hoven glat, men smeden kunne se at skoen ikke duede. Alfred fortalte så, at det var lige meget hvilken sko de fik på, bare der ikke var noget hulrum, hvis hesten skulle være haltefri. Længe diskuterede han dette med dyrlægen ude på gaden, men det endte med, at de skulle prøve Alfreds idé, selv om de var betænkelige. Dog kunne ingen se, at hingsten haltede, en stor ros.

Alfred fortalte dem, at det kunne ses på ørene, idet hesten halter modsat, som ørene ligger.

Det tager 1 md. at sko en hest på alle 4 ben, idet de kun må få en sko på om ugen. Hvilken sko der kommer på bagbenene er lige meget, fordi baghovene har en simpel hæl og er meget stærkere end forhovene.

I baghovene kan de ikke træde sømmen ned, den er for skråt stillet. Forhovene er derimod det der tæller, fordi de træder lettere ned i sømmet. I forhoven er hovbenet inde i hoven, den træder de ned i og den sænkning kan de ikke tåle. Hesten hænger i tusindvis af tråde rundt i hovkappen, hvilket både dyrlæge og den eksaminerede beslagssmed burde have vidst. Alt dette havde han jo lært inde på beslagsskolen.

Næste gang gav dyrlægen Alfred hånd, hvilket ellers ikke blev brugt.

Når en landbosmedesvend kom til Thisted, kunne han næsten intet. Alfred havde dog sin egen vilje og en mening som andre ikke rendte om hjørner med. Han var altid vellidt og inden for hestebeslag var han suveræn.

Når Alfred skoede heste, brugte han en hovkniv og en stor hammer.

Han kunne smede 22 sko på en time. Han startede om morgenen med at knibe en jernstang i 22 stykker, hvilket der kunne blive af en stang jern. Når timen var gået, var skoene færdige og skulle blot rettes lidt til. De skulle være to til at smede en sko.

Han var også med i en sangforening i Thisted i et mandskor, idet han ikke brød sig om blandede kor. I mandskor falder alle tonerne sammen, så det hele harmonerer.

Medens Alfred opholdt sig i Thisted, var han også hjemme og besøge sin mor, der da klagede sig over at aldersrenten ikke kunne strække. Hun fik 20 kr. om måneden, så han gik op til sognerådsformanden og klagede moderens nød, og hun fik bevilget 5 kr. mere i måneden.

Alfred kunne godt have overtaget forretningen i Thisted, og havde sikkert fået en fin forretning ud af det, men han valgte at tage på landet, da han troede at det var bedre.

Tiden i Boddum

En Jerngrosserer i Thisted vidste, at smeden i Boddum ville holde op og fortalte dette til Alfred. Så fra Thisted tog han til Boddum, hvor han drev smedeforretning (Josefsens) i tre år fra 1921 - 1925. Smedjen var lejet, og han havde en god forretning.

Medens han var smed i Boddum, var de to smede, Kresten Krabbe var begyndt som smed derovre om foråret, hvor Alfred begyndte om efteråret. Kresten Krabbe startede i smedjen ved Missionshuset. Før Alfreds tid var der gerne tre, en Smed Andersen havde sin forretning, som lå ved "æ smeds bakk".

Det var en søndag aften han kom derover og havde ikke noget sted at bo, men tænkte, at han da altid kunne ligge i et hjørne af smedjen. Udenfor mødte han en flok unge mennesker, som han spurgte om de vidste et sted han kunne leje et værelse, men nej, dog var der én, der mente han kunne spørge Else Kirstine, om hun havde et ekstra værelse. Alfred gik ind til hende og præsenterede sig, hun mente nu ikke, at hun ville have købstadfolk til at bo hos sig (han kom jo fra Thisted) men kunne dog blive i en måned, han sagde dog til hende, at hun blot skulle sige til når han skulle flytte. Efter én måned ville hun ikke af med ham.

I Boddum havde Alfred ansat en svend, de spiste begge hos Hans Knarks kone, som boede i et langt gråt hus ved lergraven. Hans Knark havde været fodermester i Boddum Bisgård, men da Alfred og hans unge svend spiste hos dem, var han arbejdsmand. Maden var ikke særlig god og en fredag, hvor de havde spist hos Knarks - kom Else Kirstine og ville vide, hvad de havde fået til middag. Svaret som hun fik: at de havde fået noget vand, som skulle have været suppe, men der var ingen kød. Else Kirstine fortalte så, at hun havde mødt Hans Knarks kone omme hos købmanden kl. halv tolv, hvor hun fortalte, at hun skulle hjem og lave middagsmad til smedene til kl.12. Hun havde kun en 6 år gl. høne, som først skulle slagtes og så koge suppe på.

Else Kirstine tilbød så smedene, at de kunne spise hos hende fra om mandagen for 1 krone om dagen. Hun vidste nemlig, at de havde fået noget af en selvdød kalv fra Boddum Bisgård. Else Kirstine gik ellers selv ud som koge- og bagekone. Blandt andet kom hun i æ "Snever" og hos Niels Nielsens og bagte.

Herefter begyndte de to smede at spise hos Else Kirstine. En dag skulle de have kogt flæsk og var kræsne, men hun skulle nok lære dem at spise og serverede dagen efter stegt flæsk med masser af kartofler og de spiste pænt op.

Så længe Else Kirstine levede, huskede Alfred herefter hendes fødselsdag d. 19. juni og var altid ovre med blomster til denne dag. (Selv efter hendes død satte han og Olivia blomster på graven denne dag). Medens Alfred boede i Boddum holdtes der mange gilder i Forsamlingshuset, som var bygget i 1912. - Allerede den første lørdag han var i Boddum var han inviteret til fest hos Jens Hove. Gårdene skiftedes nemlig til at feste og havde altid inviteret både de unge karle og piger med.

Der altid var fyldt op med folk. I den tid Alfred var i Boddum, var det gerne Lars Murer der spillede på Harmonika fra oktober til april. Han sad altid i det sydvestlige hjørne og når kl. var 6 om morgenen, var han næppe mere end en klump støv. For sådan en aften og nat fik han nok ca. 10 - 15 kr. I hans hus i Boddum var der stadig en alkove.

Alfred var glad for folkene i Boddum, de var flinke.

I de år han var smedemester i Boddum havde han 3 mdr. kredit hos jernhandlerne. Jernet skulle han selv få fragtet derover fra Hurup station. Postbud Laj (Nicolaj Tandrup) tog det oftest med i sin hestevogn, blot skulle det være i mindre stykker.

Da Boddum Bisgård blev udstykket i 1924, havde Chr. Krabbe solgt en pumpe til Chr. (Kro) Galsgaard og Thomas Olsen. Chr. Krabbe spurgte Alfred, om han ville hjælpe med at sætte disse pumper op, hvilket han godt kunne. Arbejdet begyndte de på i april, først satte de pumpen op hos gl. Christian, og selvfølgelig blev det Alfred der måtte ned i brønden, da han var den yngste, her gik alt vel. Men hos Thomas Olsen gik det anderledes, Alfred kom ned i brønden og fik pumpestanderen ned med en længde rør ved, i alt skulle der 12 m. rør til. Gammel Christian og Chr. Krabbe satte reb på tuden af pumpen og hejste Alfred ned. De to Christian´er stod blot og snakkede, så de glemte at binde rebet fast. Alfred var nået ned til cylinderen og derfra var der 6 m. ned - han endte derfor på bunden og stod i 1 m. vand og råbte op til de to, hvad de bildte sig ind. Han skulle jo kun ned til cylinderen og havde sagt stop. Nu var alt tovet nede hos ham, men de var så heldige, at de havde et lille stykke reb, som de brugte til at sænke spanden med værktøj i ned til Alfred. Herefter fik han dem til at hive det reb ned, så de kunne få tovet op, som Alfred var spændt fast i.

Medens han boede i Boddum, besøgte han ofte den gamle Færgemand for at spille kort sammen med Peter Eriksen og Peter Post, de kunne godt spille det meste af natten. Ud på natten fik de honningmadder. Færgemandens kone kom syd fra og sagde "honningmad" på hendes egen måde.

Den gamle Færgemand kørte altid selv sin mælk til Doverodde i sin tohjulede vogn. En dag havde han et gammelt råddent træhjul med til en Møgbør, og ringen bestod kun af et stykke tyndt bundjern. Alfred sagde til ham at den kunne han ikke ringe, men den gl. Færgemand sagde "fandeme jo" og den skulle være færdig til han kom tilbage fra mejeriet. Ved et mirakel lykkedes det også.

Niels Jespersen kom af og til op til Alfred i smedjen. Han var en stor mand, der altid havde en stor lang træpibe med et stort hoved, hvori der kunne være et halvt pund tobak. Han havde sjældent ild i piben, når han kom. Han skulle gerne have den stoppet, og tog fat på spidsen med den ene hånd, den anden hånd brugtes til at grave tobak op ad lommen med. Når han fik ild i piben fortalte han mange virkelig fine og gode historier.

Mette Ane Marie gift med Bertel Chr. Hjortsvang i Boddum 1824-1906

Medens Alfred var i Boddum i 1921 – 1922, fik han mønsterbeskyttet et støvtæt nav til radrensere. Han var den eneste der fremstillede og monterede det. Det var også i Boddum, at han lærte Olivia at kende. Hun tjente i præstegården hos forpagteren, Jens Jensen, i et år, men var fra Ydby. Senere serverede hun på kroen i Doverodde. Kroen ejedes af hendes moster, der var gift med Anton Balle.

Mange fiskere boede på kroen i Doverodde i sommerhalvåret, når de ikke kunne fiske ude fra Agger.

Medens Alfred var i Boddum, blev ny Boddum Bisgård udstykket til statshusmandsbrug. Det var i 1924. Her blev der bygget 15 ejendomme, men Alfred deltog ikke i dette arbejde; det var Poul Raabye fra Hvidbjerg, der havde hele entreprisen, og medens byggeriet stod på, havde han lejet sig ind i Riis´s hus.

Egentlig var Alfred glad for at bo i Boddum, men det kunne ikke blive til mere der, da de var to smede. Den anden smed Chr. Krabbe flyttede ned i en af de nybyggede ejendomme på Boddum Bisgård mark, der hvor Henry Nielsen boede. Da Krabbe flyttede derned, havde han ikke så meget tid til at smede når ejendommen skulle passes, men lidt smedede han da. Mads Hummelshøj kørte mælk, men smedede også en smule.

Alfreds smedesvend, J. Sørensen, der kom nede fra egnen omkring Randers ville gerne overtage forretningen.

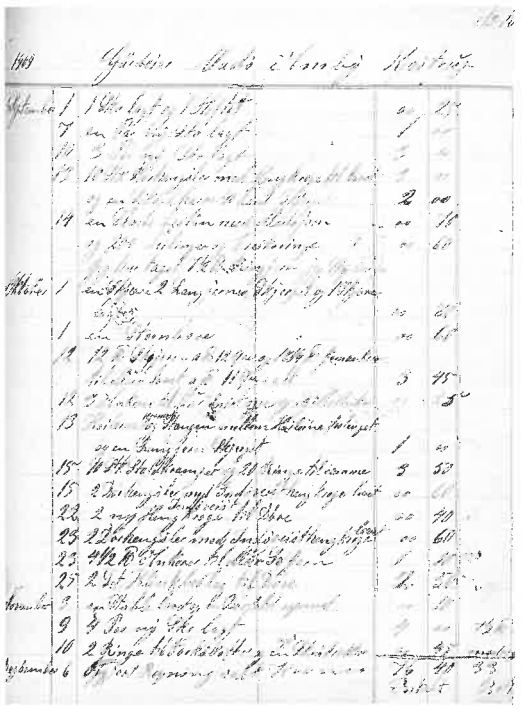

Side af Thomas Peter Pedersens regnskabsbog fra 1899.

Smed i Ydby 1925 – 1987

Da smedjen i Ydby blev til salg, ringede sagføreren nytårsaften 1924 mellem kl. 20 - 21 og ville have ham til at komme derop. Sammen med Anton Balle, tømreren i Doverodde, der også ejede kroen, tog de derefter til Ydby. De sad så deroppe til kl. 22.30. Da underskrev han købekontrakten og overtog smedjen med det samme for 14.200 kr. Sagføreren hed Thomas Jacobsen. Han og en grossist var sammen med broderen Lars Peter kautionister.

Smedjen var fra 1881, idet den var bygget samtidig med banen (der var indviet 1.4. 1882) Der findes et billede af smedjen, og toget der kørte over baneoverskæringen samme dag. Alfred flyttede straks ind i smedjen efter at have underskrevet købekontrakten, da der ikke skulle nogen udbetaling til. Han begyndte i Ydby til nytår 1925, men blev boende i Boddum til 1. februar, idet den forrige smed Poul Graversen blev i Ydby til februar. Da han skulle flytte fik han Marius Andersen fra Gettrup til at køre hans ejendele til Ydby.

Smedjen i Ydby var omtrent gået i stå, da han overtog den, medens smedens hustru ernærede sig ved "Fransk vask og Strygning". Inden længe fik Alfred dog sat smedjen i god gænge, men han havde dog en hård konkurrent i smed Kjær i Sdr. Ydby, der arbejdede til næsten uhørt lave priser.

Ind imellem kunne Alfred godt fortryde, at han flyttede fra Boddum fordi det derovre var en god forretning, medens Ydby var en mærkelig by efter hans mening. Samtidig med at han startede forretningen i Ydby faldt han også for fristelsen til at tage en snus, hvilken last fulgte ham hele livet. En læge i Thisted advarede ham

for mange år siden mod at spise skrå, fordi han i så tilfælde risikerede af få kronisk betændelse i munden. Han fortsatte dog med at putte kardus og skrå i munden og irritationen forsvandt igen. Alfred har hele livet gået med bowlerhat eller "stiv hat" som den kaldtes og ligeså med butterfly i stedet for slips.

Olivia var 19 år og Alfred 26 år, da de blev gift i 1925 i Ydby kirke, hvor pastor Christensen viede dem. Selve festen blev holdt hos Olivias forældre, tømrer Otto Madsens, det var et dobbeltbryllup, idet Olivias søster Olga blev gift med Arvid Frostholm fra Thisted der arbejdede på kæmnerkontoret. Det blev ikke til noget dobbelt sølvbryllup, fordi Olga døde ret tidlig i hendes ægteskab.

Det første motorkøretøj, som de fik, var en motorcykel en Royal Enfield.

Det var i 1920-erne.

Kørekort til bil erhvervede Alfred i 1930 i Hurup. Dengang kørte han ud med en kørelærer og til selve køreprøven kom der en motorsagkyndig, som var ingeniør. Teorien sprang de over, da han mente, at en smed vidste rigeligt om motorer og vejskiltene var ligeså noget han vidste alt om.

Den første bil fik de ligeledes i 1930, det var en "Matthies", som han fik af en gårdmand imod at skulle lave smedearbejde for 200 kr. (Således kunne man også købe en bil).

Én af de allerbedste kunder de første år i Ydby var et rigtigt vrøvlehoved. Engang da han var ude og levere ham et plovskær og medbragte en regning på 5 kr. og 80 ører, ville manden ikke betale, det var da alt for meget, når han et andet sted kunne få det for 4 kr. hvilket Alfred benægtede, men manden gik ind og hentede en regning der lød på 8 kr. for 2 plovskær med træ for 8 kr.

Regningen var fra en nabokollega til Alfred, denne skyldte manden penge og lånte stadig flere af gårdejeren. Alfred holdt dog på sit, at han måtte have de 5,80 kr. ellers kunne han ikke tjene en dagløn og kunne lige så godt sidde inde ved bordet uden at lave noget.

I begyndelsen var han ene mand i smedjen, men i løbet af sommeren kunne han ansætte en svend. Da han havde flest ansatte var der tre svende og én lærling. I marts og april havde han arbejde til 4 mand, når cirkus Miehe rykkede ud igen, fordi de altid havde premiere 2. påskedag.

Derfor havde de alle fire fuldt arbejde de sidste 14 dage før påske.

Teglværket begyndte ligeså at køre igen på samme tid, hvilket også normalt gjaldt landmændene. Markarbejdet skulle starte og der var tit 50 harver, som skulle repareres eller en del fornyes.

En lille historie gik om en landevejsrytter, som kom fra København ved forårstid. Han fortalte, at han var smed og gerne ville have arbejde i 14 dage; ligeså at han var meget sulten. Han blev så sendt ind til Olivia for at få noget at spise. Da han skulle i gang med arbejdet blev han sat til svejse, men havde aldrig prøvet dette. Så skulle han beslå en boks til en bisonokse til cirkus Miehe, da han ikke kunne svejse, og der skulle laves nogle T- stykker, sagde Alfred at så måtte han nitte dem sammen. Det varede utroligt længe. Derefter blev han sat til at rette 200 teltpæle ud, han kunne få en mand til at varme stålet. Dette arbejde var han meget lang tid om - de kunne selv have ordnet det på få timer. Da han var færdig, sagde Alfred, at han kunne få sine penge - for de havde ikke mere brug for ham.

Tredvernes økonomiske kriser gjorde det svært, også for smedene, at få deres tilgodehavender hjem - kun selvejerne kunne betale. Fra 1930 - 37 var der mange akkorder og mange mistede store summer.

I 1938 fik Alfred sit første svejseværk, et autogensvejseværk. Senere i 1940-erne fik han et elektrosvejseværk og endnu senere fik han et CO2 svejseværk, som er noget af det bedste at arbejde med. På et tidspunkt fremstillede han en fodervogn og tog den med på Ungskue. Næste år var der andre, der havde lavet en magen til. De havde sikkert taget mål og tegnet den om natten, når han var borte fra sin stand. Ærgerligt, men han trøstede sig med, at han næppe havde haft tid til at sætte den i produktion.

Senere købte Alfred en stor varevogn og kørte ud med gas. Han forhandlede Kosangas. Det

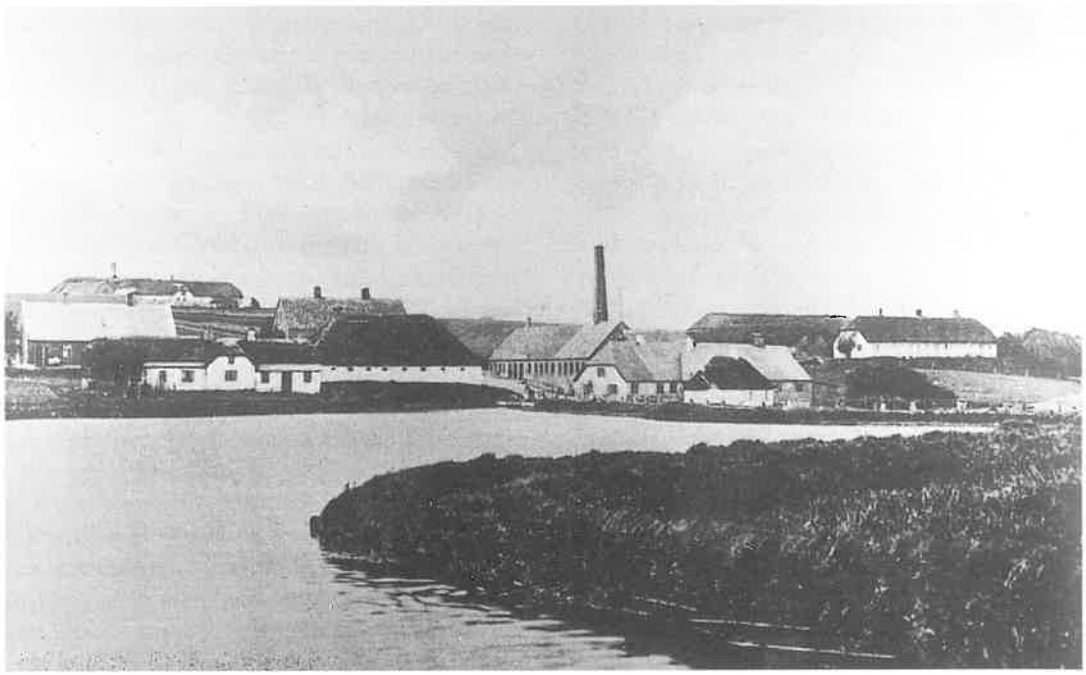

Peter Pedersens smedje i Årup før 1880.

var lige efter besættelsen. Det begyndte med, at Helligsø smeden, der hidtil havde haft forhandlingen, ikke overholdt sine betalingsforpligtelser. Betingelserne til Kosangas var hårde - havde man fået flasker en dag, var regningen der næste dag, og pengene skulle falde omgående. Disse betingelser kunne han ikke acceptere. Han sagde til firmaet, at hvis han havde pengene, blev de betalt, men ellers måtte de vente. Han betalte altid uden ventetid.

Gasforhandlingen kunne vist egentlig ikke betale sig, men noget skulle han lave, og på værkstedet havde han jo folk. Desuden havde han købt sin varevogn. Og ind imellem solgte han et komfur og Kosan gav ham 10% i forhandler rabat. Han solgte over 100 flasker gas om ugen og kørte fra Lindholm til Toldhuset i Kobberø. Hver uge brugte han 2 dage på gaskørselen, ialt var det hver dag 80 km.

Konklussionen for smeden var, at "De gode gamle dage" var gode. For ham var det skønne tider.

Han gemte samtlige regnskabsbøger fra starten og til han døde.

Alfred var hele tiden medlem af Nordvestjysk smedeforening, og deltog i samtlige generalforsamlinger, der blev afholdt lige efter nytår. Foreningen havde faste priser, men ikke alle kollegaer var lige gode til at holde de fastsatte priser.

Han blev Æresmedlem i Ydby Håndværker og Borgerforening, ligeså af smedemesterforeningen ved 50 året.

I 1978 genså Alfred det pengeskab, som hans far havde lavet til købmand Legind før 1900, og da var det stadig muret ind i væggen i købmandsforretningen i Visby Å.

Gennem tiden har Alfred altid haft indtil mindst 8 - 10 bistader siden 30-erne. Vi har gennem min barndom altid spist meget honning, dels fra Alfred, men også fra de to Pumlingsmede i Grurup.

Dette var Alfreds egen beretning om sit liv.

Selv har jeg mange gode minder fra tiden, da jeg var feriebarn hos dem. Dengang jeg som lille pige altid sov mellem ham og Olivia.

Forrige generation – Alfreds forældre

Thomas Peter Pedersen
* 20. september 1859 i Vibberstoft, Villerslev
+ 7. oktober 1910 i Kjæstrup (på sygehuset i Koldby) i Heltborg
Han blev gift 28. april 1882 i Boddum med:

Ane Dorthea Bertelsen
* 9. juni 1857 i Vestervig
+ 29. december 1941 i Skyum

Thomas var officielt følge kirkebogen født d. 20. september, men var rettelig født d. 19. og holdt også altid sin fødselsdag på denne dag.

Han var udlært smed, ligesom forfædrene i mange generationer før ham havde været.

Om Ane Dorthea kan fortælles, at hun hele livet kun var kendt under navnet Dorthe. Hun kunne levende fortælle om krigen i 1864, da hun var skolepige og forældrene endnu ikke var flyttet til Boddum. Hun fortalte således, at forældrene havde gemt nogle penge i læderposer, som hun og søsteren Andrea gik med om halsen, hvori de tillige hver havde et ur. Ligeså havde forældrene også skjult nogle lysestager, fordi rygterne gik at soldaterne var kommet til og nået over Limfjorden, hvilket de dog aldrig gjorde. Både ure og lysestager havde bedstemor stående.

Thomas havde sin første selvstændige smedeforretning i Boddum(også i Josefsens). Det var derovre han mødte Ane Dorthea.

Ved brylluppet i 1882 var Thomas kun 22 år. Han skulle være 25 for at blive selvstændig smed, så Bertel Christian Hjortsvang, svigerfaderen, måtte søge i sit eget navn, hvorefter de fik tilladelsen med ham som garant. Til deres bryllup fik de bl.a. et spisestel med motiv af de "Sønderjyske Piger", som ifølge omtalen skulle være Ane Dortheas kusiner, hvilket var rigtigt. Jeg har endnu tre af disse tallerkener.

Deres første 5 børn var født i Boddum.

Fra Boddum flyttede Thomas smedeforretningen til Doverodde, hvor smedjen var indrettet i det lange hvide hus efter kroen, som Ester Vestergård bor i. Det må være i Pinnerups.

Herefter flyttede de til Oddersholm i Helligsø, lige overfor hvor Gustav Skriver boede. Her fik de yderligere 4 børn. Senere flyttede de til Ullerup.

Om denne flytning fortalte Helligsøboerne, at det kunne aldrig gå. Thomas havde nu pillet smedjen ned og taget den med til Ullerup, hvor han gik ud som daglejer og smedede om aftenen, indtil de fik købt ejendommen på Kjæstrup bakke, hvor Alfred og Martin er født, samt en lille Sara, der døde kun en måned gammel. - Ejendommen i Ullerup var en gammel landbrugsejendom. Thomas byggede selv møllen og bygningen mellem forhuset og smedjen. Resten var der, da de købte det. Smedjen lå i flugt med laden sydvest for stuehuset i øst - vest.

I sommeren 1983 kunne det endnu ses, på jorden hvor ejendommen havde ligget.

Der var 8 tdr. sæde til ejendommen, hvor de dyrkede korn, græs og roer. Kreaturerne passede Dorthea. Der var 4 køer, et par unge kvier, en hest og nogle grise, af hvilke der årligt blev slagtet én ved juletid.

Huset var indrettet med en dagligstue, en storstue, som næsten aldrig brugtes, men den var pænt møbleret. Ellers havde de ikke så flotte møbler. Der var et sengekammer, som hendes far fik den korte tid, han boede hos dem. Der var ingen værelser på loftet. Selve huset var bygget af grå teglsten med stråtag.

En brønd, der hørte til ejendommen, stod omme bag ved møllen. Her stod de altid og vaskede i et stort kar. Foruden ejendommen de boede i havde de tillige købt to huse, som lå ved landevejen på Kjæstrup bakke, da deres jord gik helt op til begge huse. Det ene hus solgtes senere til murer Dueholm. I det andet, der var mindre, boede Trine eller Maren Karetmager, som havde en søn hjemme.

I marken havde de en lergrav, hvor deres ænder holdt til om sommeren, de havde et hus dernede, som ænderne skulle ind i om aftenen. Det var ænderne ikke interesserede i; derfor måtte børnene altid ned og jage dem ind.

Hver uge købte familien en firkantet 12 punds rugbrød af bageren fra Heltborg, som kørte rundt og solgte sit brød.

Ølkusken kom kørende med øl til dem fra bryggeriet i Hurup. De fik et træanker med hvidtøl, disse ankre indeholdt fra 10 liter og op efter. Øltønderne hang i kæder på siden af ølkuskens vogn. Denne var lang, lavet af 4 tykke bjælker, hvorover der også lå ankere. Ølkusken medbragte desuden nogle balloner med øl, som stod i træbeholdere med 10 - 12 liter øl.

Hvis de købte snaps, blev det købt i en stor ølflaske, som rummede 70 cl. Det kostede 23 ører hos købmanden, hvor de også måtte hente andre varer. Alle varerne blev hentet og købt hos købmand Legind i Visby Å, som var den eneste i nærheden.

En pakke med f.eks. 10 "Motor" cigarer kostede 10 ører. Foruden Købmandsvarer forhandlede han også grovvarer, foderstoffer mv.

Kolonialbutikken var lejet ud til købmand Howe. Legind selv købte korn op og sendte det videre med skib. Skibene kunne ikke sejle helt ind til land. Varerne måtte enten fragtes ud og ind i små både eller også blev varerne kørt ud til skibene med heste og vogne. Købmand Legind havde Chr. Vangsgård til at køre ud i fjorden og hente og bringe varer fra og til skibene. Thomas Peter ringede Chr. Vangsgårds vognhjul. Det var meget store ringe, de var 2 1/2 x 3/4", da det var store og tunge læs, han kørte ud til skibene eller ind til købmandsgården.

Der blev losset mange skibe med tømmer. Tømmeret blev brugt til husbyggeri. Selv byggede Legind en gård på Visby bakke. Poul Andersen, der var lagerforvalter hos købmanden, byggede også et hus oppe på bakken. - Nord for Visby å lå der en vindmølle, hvori der var farveri.

Inde i butikken hvor købmanden havde hylder og skuffer, lå der altid et anker med brændevin.

Ved brændevinsankeret stod et glas, som alle kunne drikke af. Ved siden af stod en tobakstønde, der var fyldt med tobak. Der var tillige en kasse fyldt med skråtobak. Både Poul Andersen og Chr., Vangsgård skråede meget, men de kunne også tage frit af både skrå og brændevin.

En dag havde de begge forsynet sig lidt rigeligt. Vangsgårds heste og vogn stod ude i gården, læsset og parat til at køre. Den ene hest var lidt irriteret, så da Poul Andersen vendte sig og spyttede lige i dens hoved, blev hesten vred og bed ham i kinden, så det halve næsten forsvandt.

I 1904 - 05 havde Thomas lavet et indmuret pengeskab med et godt låsetøj til købmand Legind. Pengeskabet var ca. 1/2 m. højt. Det var det pengeskab, som sønnen Alfred genså i 1978, som tidligere omtalt.

Om sommeren boede der to fiskere fra Agger i hjemmet på Kjæstrup bakke. De fiskede nede i fjorden, men de både spiste og sov hos dem. Desforuden skulle der smøres mad til dem hver dag, de tog ud at fiske. De havde en halvmåneformet kurv, der var lavet af tyndt træ, som de kunne bære på ryggen, når de gik ud og solgte deres fisk.

Peter Pedersens hustru Ane Kirstine f. Bonderup 1819 - 1894

Dorthea syede selv alt tøjet til børnene ligesom hun også både kartede og spandt al ulden.

Børnene legede ofte at "spille Jeppe" samt røvere og soldater. De spillede også både dam, ludo og mølle.

Om deres heste fortælles, at de en gang havde en hvid islandsk hingst. En gang hvor Thomas havde været i Thisted, havde han købt en hest hos hestehandler Søren Kjær , som han skulle have med hjem ved at trække den ad landevejen , men ved Koldby løb den fra ham, måske var grimen for løs? Det var imidlertid blevet mørkt og han kunne ikke finde hesten og blev nødt til at overnatte på kroen. - De har også haft 2 norske heste og 2 russerheste, som kunne løbe meget stærkt.

Deres hestekøretøj var en charabanc, som er et køretøj med et sæde foran og to på langs bagi, så de kunne køre 6 - 8 personer, alt efter størrelse.

Medens Thomas og Dorthea var yngre tilhørte de ikke missionen, først senere i ægteskabet blev de grebet af indre missionen. Herefter blev børnene sendt i Søndagsskole. Læreren her var Jens Søndergaard fra Ginnerup, der fortalte børnene om kristendommen og dens budskab. I hjemmet er der altid blevet bedt bordbøn, og der blev aldrig blevet smedet om søndagen.

Alle børnene gik året rundt med pløser, dvs. strømper uden bund. Thomas smedede selv de ringe deres træsko var beslået med, både vinter og sommer smed de ofte træskoene og løb barfodede hvilket var hurtigere.

Når Thomas´ søster og hendes mand Niels Kirk fra Resen kom på besøg, kom de altid i en flot charabanc med 2 hvide heste spændt for. Fætrene og kusinen legede børnene godt med.

Julen holdt de på den måde, at de havde et juletræ med lys på og børnene havde selv fremstillet små flettede kurve der hængte på træet. De havde bagt pebernødder som var fyldt deri, men der var aldrig råd til julegaver. Kun en enkelt gang fik Marie en hjemmestrikket dukke og drengene en hjemmestrikket bold. Juleevangeliet læste Thomas altid for dem denne aften, de dansede om juletræet og sang masser af salmer. Men juleaften røg Thomas gerne en cigar, hvilket ellers kun skete ved sjældne lejligheder.

Thomas var meget opfindsom og havde altid en masser af arbejde, men han havde ikke nogen hjælp i smedjen, kun børnene hjalp derude og så Mads Ambys datter Margrethe engang imellem.

Thomas´ boremaskine var som et boresving. Det var et stykke vinkeljern, der kunne sættes op på en pind, borene dertil fremstillede han selv. Men det var langsommeligt at stå og bore i jern, Han lavede derfor de fleste huller i jern med et varmt stempel, meget hurtigere end at bore, blot blev de firkantede i stedet.

Den første blæsebælg blev gerne ved at blæse, selv om de var holdt op med at trække den. Den brugte derfor mere kul end en centrifugalblæser, som han senere fik. Den virkede som en elektrisk blæser med en vinge, der løber rundt og så et stort hjul og en lille snold, som skulle trækkes.

Den stoppede øjeblikkeligt, når børnene holdt op med at trække blæsebælgen.

Skulle der beslås heste, foregik det på en helt anden måde end nu. Karlen skulle holde hestens ben op, og Thomas høvlede med et hovjern 50 mm bred og 60 mm lang. Den var der sider på og et kunstfærdigt skaft med en rund knop. Håndtaget lignede en lille murske, den runde plade satte han imod sig. Sålen kunne han rense, men ikke hovkapslen, herefter smedede han selv hesteskoen. - Han kunne tjene 1 – 1 1/2 krone om dagen.

Om vinteren holdtes der noget som hed stævnesmede, hvor gårdene kom med et helt læs harver og andet. Karlen der bragte disse ting skulle så blive og hjælpe smeden hele dagen med at skille harverne ad, skærpe dem og samle dem igen. Thomas var således også stævnesmed hver vinter.

Skikken var at karlen medbragte både mad og brændevin, også til smeden, men Thomas gik nu oftest ind til sig selv og spiste, ligesom han heller aldrig drak brændevin.

Mads Amby opfandt bl.a. en roeoptager, som Thomas lavede efter Mads Ambys ideer og fik patent på, og den blev senere sat i produktion.

I mange år blev den fremstillet hos Nørgård

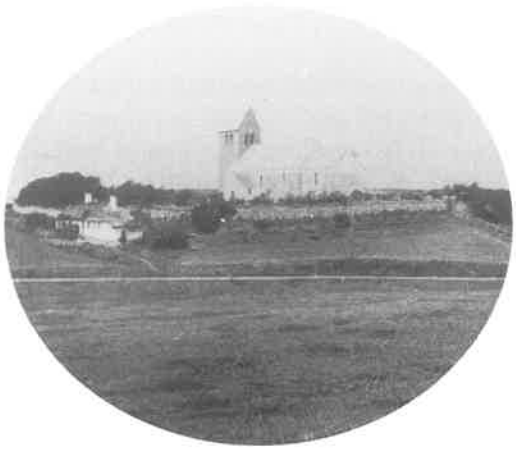

Peter Pedersens smedje ved kirkediget i Bedsted omkring 1870-80.

i Hurup. Senere solgte han rettighederne og den fabrikeredes herefter i Aalborg.

Thomas fik rejst en mølle ved hjemmet, som der skulle sejl på. Hvad den brugtes til huskes ikke længere, måske var det til at trække pigtærskeren, som de selv havde. En pigtærsker har navnet, fordi det er pigge, der slår halmen i stykker og kornet af. Der skulle ellers to til at trække sådan en pigtærsker, en på hver side. Pigtærskeren var plejlens afløser, antagelig købtes den i ca. 1904 – 05.

Der findes én på museet i Heltborg.

Thomas havde altid Peter Tølbøl til at tærske. Han startede med at drikke omtrent 1 potte 8 % brændevin om morgenen for at komme i gang.

Til deres sølvbryllup var de 8 børn hjemme til festen. I alt havde de fået 12 børn, men de 4 døde som ganske små.

Thomas døde ung; han havde været i præstegården i Visby for at hente noget. På hjemvejen regnede det så meget, at han blev gennemblødt. Han blev syg og aldrig rask igen,. Jeg ved nu, at han døde af mavekræft på Koldby sygehus, hvilket både min far og farmor har fortalt.

Det var læge Kjær fra Hurup som kom på sygebesøg, kørende i gig. Senere fik Kjær en trehjulet bil, den første i hele området. Ellers kørte både dyrlæger og læger i gig. Da Thomas blev kørt til sygehuset i Koldby, skete det i sygehusets ambulance, der var en lukket vogn trukket af heste. Her var han indlagt et stykke tid, men de kunne ikke hjælpe ham. Han var kun 48 år, da han blev syg.

En kort tid havde han også været indlagt på Vestervig sygehus hos Toft, der kunne være en lidt streng læge. Da Thomas døde blev Mads Amby værge for de umyndige børn.

Dorthea blev boende i Kjæstrup i nogle år, og havde sønnen Lars Peter til at hjælpe i smedjen.

Senere solgte hun det hele til en anden smed og flyttede selv til Heltborg i et nybygget hus, som murer Frøslev havde bygget og midlertidig selv boede i. Økonomisk kunne hun lige klare dette, men hun fik nu alt for lidt for ejendommen i Kjæstrup, fortaltes der. Hun havde derfor ikke råd til at have Alfred hjemme om vinteren, da de var mange børn som kom hjem, og det kostede en del. Men hun fik altid lavet lækker mad til dem alle, uanset om hun kun havde de 20 kr. hver måned. Der skulle jo også både betales renter og skat.

Men hun forstod at lave god mad af næsten "ingenting". Hun havde en lille rund pande med en hank i, som hun lavede stuvede kartofler i. De undrede sig over, at det kunne blive så lækkert, da hun altid blev ved at hakke i kartoflerne. Hun var også meget dygtig til at sy og strikke og en virkelig god fortæller. Huset var renligt helt igennem, alt var pudset og i orden alle vegne, og Dorthea var altid selv ret så pæn i tøjet. Hun havde arvet mange dejlige ting, som der blev passet godt på.

Blandt hendes naboer i Heltborg var bl.a. Christian Madsens og Tømrer Chr. Overgaards. Desuden var der den blinde skomager og en forhenværende købmand. Sagfører Chr. Visby er deres barnebarn.

Hendes have var altid velholdt. Ude i den stod en meget stor kristtjørn, som jeg altid beundrede især når den var fyldt med røde bær.

Landevejen udenfor huset blev brolagt med sten omkring 1928 – 30.

Dorthea havde et postkort, som hun havde fået af hendes farbror, Jacob Hjortsvang fra Bornholm. Det er billedet af en stor villa, hvor han selv og en datter står udenfor, medens

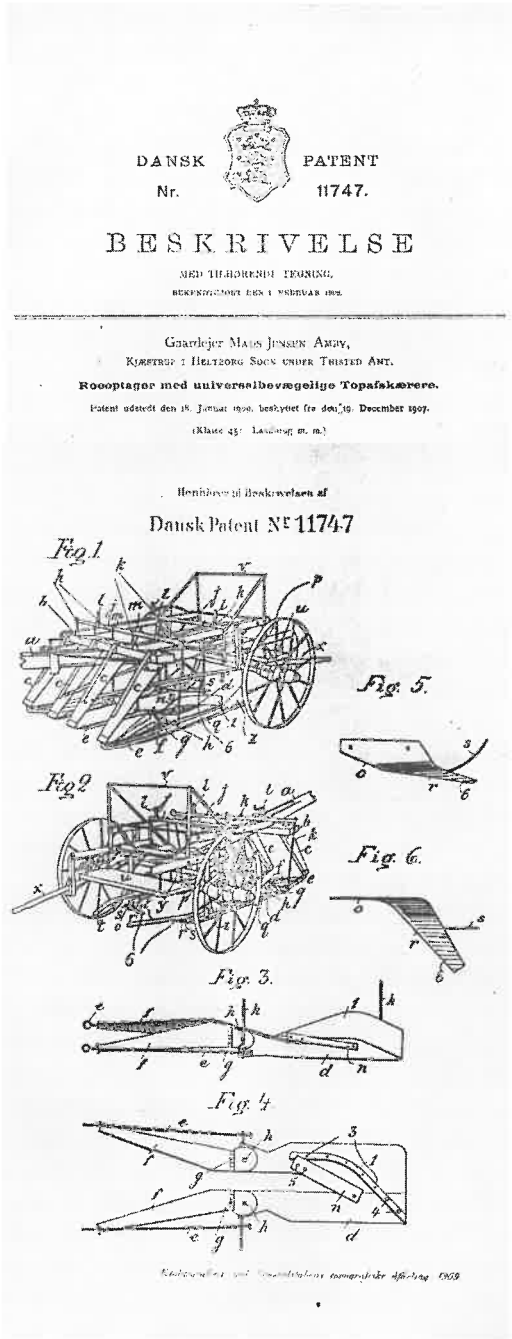

DANSK PATENT

Nr. 11747.

BESKRIVELSE

MED TILHØRENDE TEGNING,

Gaardejer Mads Jensen Andy,

Kjærstrup i Heltborg Sogn under Thisted Amt.

Rocoptager med universalbevægelige Topafskærere.

Patent udstedt den 18. Januar 1900, beskyttet fra den 19. December 1907.

Henhørende til Beskrivelsen af

Dansk Patent Nr 11747

Fig. 1

Fig. 5.

Fig 2

Fig. 6.

Fig. 3.

Fig. 4

hustruen står inde i stuen. Dette kort findes endnu.

Huset i Heltborg solgte hun i 1933 for 4.000 kr. og boede derefter i Grurup hos Otto og Anna i et års tid. Herefter flyttede hun til Skyun Bjerge, ind hos sønnen Lars Peter.

Ane Dorthea fødte selv 12 børn, men fik kun 6 børnebørn, de 3 enebørn og hos Lars Peter tre døtre.

To af Thomas' søskende udvandrede til USA, dels til Nebraska og dels til Chicago. Nebraska slægten fik vi forbindelse med i 1981, Chicago familien har vi ingen forbindelse med.

Dortheas søster Andrea udvandrede ligeledes, men de vendte efter mange år tilbage hertil egnen, men efterlod så vidt vi har kunnet spore deres søns 4 børn derovre.

Om Dortheas forældre fortælles:

Bertel Christian Bach Andersen, kaldet Hjortsvang.

* 18. februar 1822 i Horsens

+ 13. februar 1910 i Heltborg

Blev gift i 1856 i Vestervig kirke med:

Mette Ane Marie Andersdatter. Hendes forældre havde Adbølgård.

* 6. marts 1824 i Frøslev på Mors

+ 9. marts 1906 i Boddum

Bertel var den eneste af sine brødre, der ikke var døbt med efternavnet Hjortsvang, men er altid blevet kaldt dette. Bach-navnet fik han i dåben efter mormoderens anden mand i Øster Ulsted. Hendes første mand var en Nordentoft.

Bertel voksede op på Toppenbjerg i Vestervig hos sin barnløse morbror, da forældrene flyttede til Rakkeby, hvor moderen var jordemor.

Han blev hos morbroderen, til han og Mette Marie blev gift. De havde købt en mindre ejendom i Adbøl, hvor de boede til 1864. Da købte de gården i Boddum.

Deres to piger Ane Dorthea og Andrea er begge født i Adbøl, men ellers vokset op og har gået i skole i Boddum.

Både Bertel og Mette Marie var utrolig søde og rare har tre Boddumfolk fortalt, efter at jeg kom til at bo i Boddum. De nævnte Boddumfolk var Marie Andersen, Peder Simonsen og Jens Hove, som alle har opholdt sig meget hos dem.

I 1905 solgte de gården, og flyttede op i et langt hvidt hus der lå omtrent overfor Magne Kjems Hoves og Ivar Thomsens.

Da Mette Marie døde i 1906 flyttede Bertel hen til datteren Dorthea i Kjæstrup, hvor han døde i 1910 kort tid før hendes mand Thomas.

Med på flyttelæsset var også skinke og pølser, hver morgen skulle han have et stykke af disse på grov rugbrød med rå løg og en enkelt dram til.

Blandt de ting, som vi har efter dem er en skægmand, en messingmorter med støder, te og kaffedåser af messing, samt det røde chatol og messingstrygejernet.

Thomas` forældre
Peter Pedersen
* 11. september 1812 i Bedsted
+ 22. april 1875 i Bedsted
blev gift 5. januar 1840 i Thisted med:

Ane Christine Larsdatter Bondrup
* 3. januar 1819 i Tved
+ 18. december 1894 i Bedsted

Eftersom Peter var født i Bedsted, har han måske fået sin uddannelse i Thisted som smed og har antagelig lært Ane Christine at kende derude.

Ane Christine var født ude i Tved, men voksede op og blev konfirmeret i Thisted kirke.

Ligesom de også blev gift derude i kirken.

Efter vielsen flyttede de til Vibberstoft i Villerslev. Her var Peters bror et par år i forvejen flyttet til, idet han blev gift med en ung enke, der havde en rimelig stor gård. Peter lejede et stykke jord af broderen og byggede både hus og smedje. Der drev de så smedeforretningen i 7 - 8 år, hvorefter han tog smedjen ned og flyttede til Vestervig og byggede smedjen op. Efter nogle års forløb bosatte de sig i Gettrup i et halvt års tid, hvorefter de vendte tilbage til Vibberstoft i ejendommen på det lejede jord, og smedjen blev på ny rejst. Efter nogle års forløb begyndte der også en anden smed her. Peter havde købt mere jord af broderen. I alt havde de nu 5 skp. Hartkorn. For at kunne kaldes en gård skulle der være 7 skp.

Senere solgte de ejendommen og flyttede til Årup ved Snedsted, hvor de boede de næste 12 år.

I alt fik de otte børn, hvoraf en døde som lille. De første to fødtes i Vibberstoft. En i Vestervig og en i Gettrup. Herefter fik de tre til i Vibberstoft, og den yngste datter Dorthe er født i Årup. Her kom de fleste af børnene også til at gå i skole.

Efter årene i Årup vendte de hjem til Peters hjemegn idet de flyttede til Gl. Bedsted i hans barndomshjem, hvor han kom til at drive smedeforretning i 3 år fra 1872 - 75 da han døde.

Ane Christine blev efter Peters død boende på ejendommen i en del år, hvorefter hun byggede et hus i Gl. Bedsted by, her blev hun boende indtil sin død i 1894. Hun var rask og rørig lige til det sidste og passede selv sit hus.

To af deres sønner fortsatte smedegerningen. Udover Thomas Peter var det Peter Christian, som senere blev gift i Thisted med Bente, men efter få års forløb udvandrede de til Chicago.

Peters forældre
Peder Christian Nielsen
* 14. oktober 1772 i Nors
+ 17. august 1848 i Bedsted
Han blev gift i 1805 i Harring med:
Dorthe Marie Pedersdatter Bach
* 8. april 1778 i Tingstrup
+ 12. juni 1858 i Bedsted

Peder og Dorthe flyttede efter vielsen til Bedsted, hvor de købte et lille husmandssted, der lå op imod kirkediget. Deres børn blev alle født i Bedsted.

Peder var smed, men om han var den første i slægten vides ikke med sikkerhed. Og da ikke mindre end fire- fem generationer før ham benævnes med tilnavnet smed, ja, så har de antagelig også været det.

En slægt af landsbysmede
efter hvis lige man skulle lede,
svinge en hammer de kunne –
samt give arven videre til de unge
Elly Mardal